

20141384279

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 10 став 2 од Законот за рамномерен регионален развој („Службен весник на Република Македонија“ број 63/2007, 187/2013 и 43/2014), Собранието на Република Македонија, на седницата одржана на 16 септември 2014 година, донесе

СТРАТЕГИЈА ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА СТРАТЕГИЈАТА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА 2009–2019

1. Во Стратегијата за регионален развој на Република Македонија 2009-2019 („Службен весник на Република Македонија“ број 119/09) во ВТОР ДЕЛ: ВИЗИЈА, СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ точка 3. Стратешки цели и приоритети, во Стратешката цел 1, Приоритетите од 1.1. до 1.7., се менуваат и гласат:

„Приоритет 1.1. Поттикнување на економскиот раст во планските региони

Забрзувањето на економскиот раст на нашата вкупна економија е предуслов за приближување на Република Македонија до просекот на развиеност на Европската унија. Од друга страна, предуслов за постепено намалување на диспаратите во развојот помеѓу регионите е додатно забрзување на економскиот раст на планските регионите кои заостануваат во развојот, мерено преку економско-социјалниот индекс. Со усогласување на целите на вкупниот развој со целите на рамномерниот регионален развој до крајот на планскиот период би требало да се очекува:

- Просечниот БДП по жител во Република Македонија да достигне барем 42% од просекот на ЕУ;
- Најмалку развиениот плански регион да достигне барем 26% од просекот на ЕУ;
- Разликата во БДП по жител на најразвиениот и на најмалку развиениот регион да не надминува 2,2 пати.

Притоа, од посебна важност е поттикнувањето на економскиот развој да биде преку еколошки одржливи и вклопени во просторниот план иновативни проекти со кои се подигнува конкурентноста на регионот и на државата во целина и кои резултираат со поголема новосоздадена вредност и вработување на образувана и обучена работа сила.

Индексот на Светска Банка за услови за одвивање на бизнисот го следат сите потенцијални инвеститори. Како држава-членка, обврзани сме да правиме и редовни евалуации за придржување кон одредбите на Актот за мали бизниси на Европската унија. При креирање на законите и политиките во овој домен, ние како држава се трудиме континуирано да се подобруваме. Досегашните напори на ресорните министерства за подобрување на деловната клима во државата обезбедија значително подобро економско окружување. Тој факт е препознаен и во овие меѓународни рангирања. Меѓутоа, за да се задржи рангирањето потребно е постојано подобрување и унапредување на правната и институционалната рамка со која се креира вкупната деловна клима и интересот на домашните и странските инвеститори за вложување во македонската економија.

Од аспект на регионалниот развој, многу е важно да се обезбеди поголемо забрзување на економскиот раст во помалку развиените планските региони што е условено од дисперзијата на инвестициите по региони. За да се остварува тоа, условите за одвивање на бизнисот треба да бидат сразмерно еднакви во сите региони. Затоа, релевантните

институции, а, пред сè, Советот за регионален развој, регионалните совети и центрите треба да ги следат состојбите на терен и кога практиката покажува отстапувања во условите за одвивање бизнис по региони да иницираат интервенција во подзаконски акти и правилници на соодветните министерства и управи. Оваа институционална мрежа треба да биде оспособена и подготвена да врши и соодветно препознавање, промоција и реализација на потенцијалот за инвестиции во планските региони.

Остварувањето на овој приоритет ги вклучува следните основни мерки:

1.1.1. Обезбедување погодна деловна клима во планските региони преку следните активности:

- Развој на систем за следење на условите за одвивање бизнис во регионот согласно критериумите на Индексот на СБ за услови за одвивање на бизнисот и критериумите за евалуација според Актот за мали бизниси на ЕУ;

- Редовни консултации со деловните луѓе од регионот околу условите за бизнис во регионот и влијанието на одредени законски промени и

- Повратно информирање на ресорните министерства и лобирање за соодветни измени и приспособувања во правец на барањата на бизнис-заедницата од регионот.

1.1.2. Подигнување на капацитетот на деловните субјекти од планските региони за пристап до расположливите финансиски средства за развој на бизнисот преку активности како што се:

- Обуки за претпријатијата во регионите со цел оспособување на нивните менаџерски структури и работни тимови за пристап до кредити и до другите форми на финансирање на развојот;

- Советувања, менторства и резидентни експерти за помош на менаџерските структури при нивниот пристап до кредитите и другите форми на финансирање на развојот и

- Организирање клубови на приватни инвеститори (бизнис-ангели) и гарантни фондови и средби со претпријатијата кои имаат деловна идеја за која бараат инвеститори.

1.1.3. Подигнување на капацитетот на планските региони за препознавање, промовирање и реализирање на потенцијалот за инвестиции во планските региони преку активности како што се:

- Обуки на сите вклучени субјекти во регионалниот и локалниот економски развој во подигнување на нивниот капацитет за препознавање, промовирање и реализирање на потенцијалот за инвестиции на нивните плански региони;

- Организирање здруженија и клубови за развој на бизнисот, посебно на малиот и вмрежување со слични клубови во другите региони и странство и

- Заеднички проекти со развиени региони во функција на размена на искуства од нефинансиски облици на поддршка на инвестициите.

1.1.4. Обезбедување повисоки облици на поттикнување на регионалниот економски развој преку активности на:

- Отворање центри за развој на бизнисот, инкубатори, бизнис-акцелератори, индустриски паркови;

- Поттикнување кластерски здруженија, вмрежување и соработка со партнерски региони за препознавање, промовирање и реализирање на потенцијалот за развој на регионот и

- Обуки, менторство и студиски практики во развиени региони за организирање повисоки облици за регионален развој и за пристап до иновативните фондови на ЕУ.

1.1.5. Обезбедување облици на поттикнување на регионалниот економски развој базирани на поголема вклученост на дијаспората преку активности на:

- Организација на промотивни настани за инвестициските можности на регионот;
- Вмрежување со асоцијациите и клубовите на нашите сонародници во странство;
- Организација на деловни мисии и студиски посети на двете страни со цел препознавање, промовирање и реализирање на потенцијалот за развој на регионот.

1.1.6. Обезбедување облици на поттикнување на претприемништвото на невработените преку активности на:

- Обуки за невработените, особено младите и жените за самовработување и за предностите од регистриран бизнис;
- Програми за финансиска поддршка на новоотворените бизниси во текот на првите три години;
- Програми и форми за логистичка поддршка на новоотворени микропретпријатија (бизнис-центри, инкубатори, спонзорирани и споделени режиски трошоци, сметководни и правни услуги, деловно советување сл.);
- Поттикнување на првото вработувањето во постојни деловни субјекти и
- Поттикнување за вработување постари невработени лица посебно на оние по прогласување за технолошки вишок или стечај на работодавачот.

1.1.7. Обезбедување поддршка при формирање кластери и деловни мрежи во планските региони преку:

- Обуки за важноста и вредноста од кластерското здружување;
- Поттикнување групи бизниси да се организираат и како кластер;
- Помош при отворање нови кластери во регионите;
- Помош на постојните кластери во нивната работа на терени и
- Размена на искуства околу кластерите со други земји и региони во ЕУ.

1.1.8. Промовирање и користење на јавно приватното партнерство и други форми на социјално претприемништво за обогатување на понудата на регионот преку активности како:

- Обуки за предностите на социјалното претприемништво на претпријатијата и на населението во планските региони;
- Организирање на конкурси за проекти кои би се реализирале како партнерство помеѓу јавниот сектор и бизнисот со цел за обезбедување на содржини за кои инаку би немало доволно деловен интерес во регионот;
- Соработка и размена на искуства со региони и инвеститори од други земји.

1.1.9. Јакнење на координацијата меѓу сите институции релевантни за регионалниот развој на национално, регионално и локално ниво, а посебно преку:

- Организирање на денови на регионите како промотивен настан секоја година во друг регион и гостување со истиот во барем еден регион во странство;
- Одржување на редовна меѓународна конференција или симпозиум со цел за размена на доктрини и најдобра практика во регионалниот развој.

Приоритет 1.2. Развивање на современа и модерна инфраструктура во планските региони

Постојењето современа и модерна сообраќајна и комунална инфраструктура е основен предуслов за поттикнување на развојот во планските региони. Квалитетот на инфраструктурата во планските региони, посебно на сообраќајната, не е на задоволително ниво. Потребна е реконструкција и модернизација на голем дел од патните правци, како и изградба на нови делници, модернизација и проширување на железничката мрежа и

подобрување на инфраструктурата за воздушен сообраќај. Идентификувањето на основните мерки неопходни за подобрување на сообраќајната инфраструктура е направено според специфичните потреби на планските региони и во согласност со утврдените приоритети во релевантните национални стратегии.

Остварувањето на овој приоритет ги вклучува следните мерки:

1.2.1. Осовременување на постојната мрежа на "А" патишта

- „А1“ делници: Куманово - Миладиновци, Неготино - Демир Капија, Смоквица - Гевгелија и Велес - Катланово (Североисточен, Скопски, Вардарски и Југоисточен регион);

- „А3“ делници: Велес - Штип и Ресен - Битола (Вардарски, Источен и Пелагониски);

- „А4“ делници: Радовиш - Струмица, Струмица - Ново Село - Граница со Бугарија (Југоисточен регион).

1.2.2. Градба на нови делници на мрежата на "А" патишта

- „А1“ делници: Демир Капија - Смоквица, Градско - Прилеп (Росоман) (Вардарски и Пелагониски регион);

- „А2“ делници: Кичево - Охрид, Требениште - Струга и Ранковци - Крива Паланка (Југозападен и Североисточен регион);

- „А3“ делници: Охрид - Пештани и Штип - Кочани (Југозападен и Источен регион);

- „А4“ делници: Миладиновци - Штип и Штип - Радовиш (Скопски, Источен и Југоисточен).

1.2.3. Осовременување на постојните регионални патишта:

– Р 1105 ГП Нов Дојран - Николиќ (Југоисточен регион);

– Р 1105, Р1401 Струмица-Рабово-Дојран-граница со Грција (Југоисточен регион);

– Р 1109 Гевгелија-Богданци-Р1105 (Југоисточен регион);

– Р 1201 Струга - Дебар (Југозападен регион);

– Р 1202 Спој со А4 (Ново Село) - Маврово - Жировница - Дебар (Југозападен регион);

– Р 1206 Тетово - Пирок - Гостивар (Полошки регион);

– Р 1209 Тетово - Попова Шапка (Полошки регион);

– Р 2233 Тетово - Брвеница - Чегране - Гостивар (Полошки регион);

– Р 2235 Маврови Анови - Маврово (Полошки регион);

– Р 2248 Мелнички мост - Центар Жупа (Југозападен регион);

– Р 2335 Кривогаштани -Обршани-Воѓани (Пелагониски регион);

– Р 2336 Лажани - Ропотово - Црнилиште (Вардарски и Пелагониски регион);

– Р 2343 Делчево - Голак (Источен регион).

1.2.4. Изградба на нови регионални делници:

– Р1108 Сморлива Вода - Кожуф (Југоисточен регион);

– Р 1210 Тораница - Саса (Кр.Паланка - М. Каменица), (Источен регион);

– Р 1309 Пробиштип - Ски центар Пониква (Источен регион);

– Р 1402 С.Коњарево - Н.Коњарево (Југоисточен регион);

– Р 1402 Мокрино - Смолари (Југоисточен регион);

– Р 2434 Липович - Рич (Југоисточен регион);

– Р 2334 Кучичино - Витолиште (Источен регион);

– Р 2246 Гарски Мост - Извор (Југозападен регион);

– Р 29217 Коњух - Бељаковце (Североисточен регион);

– Р 29272 Опае- Станчиќ - Граница со Косово (Скопски регион).

1.2.5. Осовременување на постојните локални патишта (сите плански региони);

1.2.6. Градење нови локални патишта (сите плански региони);

1.2.7. Реконструкција и модернизација на постојната железничка инфраструктура (Скопски, Вардарски, Североисточен, Пелагониски и Источен плански регион);

1.2.8. Изградба на нови железнички линии за интегрирање на железничкиот систем на Република Македонија со соседните земји (Североисточен регион);

1.2.9. Обезбедување поголема опслуженост на регионите со железнички услуги (сите плански региони);

1.2.10. Изградба на мултимодални транспортни јазли

- Изградба на мултимодални транспортни јазли во Скопје (Скопски регион);

- Изградба на мултимодален транспортен јазол во Кичево (Југозападен регион).

1.2.11. Осовременување на постојната инфраструктура за воздушен сообраќај

- Реконструкција, модернизација и проширување на капацитетот на аеродромот за меѓународен патнички и карго-сообраќај „Александар Македонски“ во Петровец (Скопски регион);

- Реконструкција, модернизација и проширување на капацитетот на аеродромот за меѓународен патнички и карго-сообраќај „Апостол Павле“ во Охрид (Југозападен регион).

1.2.12. Проширување на инфраструктурата за воздушен сообраќај

- Изградба на нов карго-аеродром во близина на Штип (Источен регион);

- Користење на постојните спортски аеродроми и стопански леталишта во економски цели (сите плански региони);

- Изградба на аеродром за спортски и стопански економски цели (Југоисточен регион).

Приоритет 1.3. Препознавање и искористување на иновативниот потенцијал и подигнување на техничко – технолошката основа на носечките индустрии во планските региони

Иновациите и софистицираноста на бизнисот и пратечките услуги се основа на современата конкурентност на националните економии. Во таа смисла македонското стопанство мора да најде начини како да ја подигне новосоздадената вредност и од конкурирање врз основа на ниска цена на факторите постепено премине во конкурент врз основа на знаење, современа опрема и вкупна софистицираност на бизнисот.

Исклучително е значајно да се обезбедат предуслови за идентификување и искористување на потенцијалот за иновации. Поддршката на истражувачко развојните единици како важна алка на тројната спирала на развојот се јавува како клучен елемент за подигање на конкурентноста на стопанството во целина и по регионите. Подигањето на средствата за истражување и развој што се издвојуваат од Буџетот на Република Македонија треба да оди паралелно со зголемените вложувања на стопанските субјекти за таа цел. Доминацијата на малите фирми во структурата на стопанството ја подига негова агилност врз основа на мали неформални иновации, но не успева да обезбеди концентрација на капитал и знаење неопходни за посериозни чекори напред во подигање на конкурентноста врз основа на внатрешно иницирана иновативност. Показателите на референтниот индекс на Светскиот Економски форум и на Актот за мали бизниси во делот на конкурентност на македонското производство покажуваат одреден прогрес, но тој сè уште не обезбедува битно поголема конкурентност на нашето стопанство на меѓународните пазари. За тоа да се оствари ќе треба радикално зголемување на издвојувањата од БДП за истражувања и со проценти поголеми од оние во развиените земји.

Остварувањето на овој приоритет ги вклучува следните мерки:

1.3.1. Спроведувањето на мерките определени со Индустриската политика на Република Македонија

- Програми насочени кон поддршка на техничко - технолошки развој, зголемена конкурентност и производи и услуги на стопанството со повисока додадена вредност;
- Програми за поттикнување на иновативноста преку апликативните научни проекти (поврзување стопанство – наука);
- Програми за поттикнување на еколошки коректно производство и одржлив развој на мали и средни претпријатија согласно Актот за мали бизниси на Европската Унија.

1.3.2. Идентификување на потребите за подигање на техничко - технолошката основа на индустриите и дејностите со капацитет за развој, вклучувајќи активности за:

- Изработка на регионални студии за идентификување на дејностите со потенцијал за развој и
- Студии за дефинирање на практичните потреби на тие дејности во доменот на инфраструктура, обуки на кадар, логистика и слично.

1.3.3. Поддршка на истражувањата за технолошки развој и иновации преку програми и активности како:

- Проекти за финансиска и нефинансиска помош на развојот;
- Проекти со кофинансирање бизнис – образование;
- Размена на експерти, менторство, студиски претстои на стручни кадри во центри за применети истражувања во странство ;
- Развој на центри за применети истражувања во регионите.

1.3.4. Поврзување и поедноставен пристап на претпријатијата, посебно на малите и средни до научно-истражувачката инфраструктура во регионите преку:

- Поддршка на вмрежувањето во тројната спирала на развојот и
- Поддршка за апликативни проекти со иновативен пристап во технологијата, но и во маркетингот и менаџерската практика.

1.3.5. Креирање на бизнис инкубатори, индустриски паркови и кластери од доменот на висока технологија, преку:

- Основање на повеќе регионални центри за поддршка на технички софистицирани бизниси со капацитет за иновативност ;
- Организирање на разни клубови за соработка, промотивни програми насочени кон младите во регионот.

1.3.6. Промовирање на форми на социјално претприемништво, заеднички вложувања и јавно приватни партнерства за развивање и трансфер на нови технологии во регионите, преку активности како:

- Идентификување на можности за развивање и трансфер на нови технологии преку форми на социјално претприемништво, заеднички вложувања и јавно приватно партнерство;
- Промоција и логистичка поддршка при реализација на таквите проекти во регионот.

1.3.7. Поттикнување на формирањето на „центри на извонредност“ во претпријатијата и институциите во регионите во вид на:

- Промоција на концептот на „центри на извонредност“ и барање на потенцијални такви центри во регионот;
- Кофинансирање на нивното основање и работа и логистика за истите ;
- Нивно искористување во функција на подигање на профилот на регионот кај инвеститорите во земјата и странство.

1.3.8. Поддршка на МСП за усвојување и ефикасно користење на напредни маркетинг и менаџмент практики и информатички системи:

- Поттикнување на проекти за соработка бизнис - наука во барање на можни форми на унапредување на софистицираноста на бизнисите од регионите во доменот на маркетингот, управувањето и ИКТ и автоматик ;
- Кофинансирање на проектите на малите и средни претпријатија воведувани со партнерство со домашни и странски научни и истражувачки единици.

1.3.9. Препознавање, развивање и искористување на иновативниот потенцијал на младата популација низ активности како:

- Развивање на програми за наставни и вон-наставни активности, натпревари и изложби низ кој ќе се промовира иновативниот потенцијал на младата популација;
- Обезбедување на фондови за стипендии, национални и регионални награди за проекти кои го развиваат и валоризираат иновативниот потенцијал на младата популација воопшто, а посебно во доменот на екологијата и енергетската ефикасност;
- Помош на младите при настап на соодветните конкурси и натпревари на национално и посебно на интернационално ниво.

Приоритет 1.4. Подигнување на нивото на човечкиот капитал во планските региони.

Според податоците од Пописот на населението од 2002 година, повеќе од половина од населението (53%) на Република Македонија е со ниско ниво на образование. Посебно е загрижувачка состојбата во 18 општини каде овој индикатор има нумеричка вредност повисока од 80%, а посебен проблем во определени општини е нискиот опфат на женското население во образовните процеси, што пак е поврзано со ниската економска активност на жените. Оттаму, образовната структура на населението, како составен дел на човечкиот капитал, претставува сериозна ограничувачка околност од аспект на идниот регионален развој на земјата. Ваквата состојба е условена од нискиот опфат на населението во повисоките нивоа на образование, потоа од релативно малиот опфат на населението со доживотното учење (четири пати помал од оној во земјите членки на ЕУ и шест пати помал од Лисабонската цел за 2010 година), како и од интензивната интелектуална емиграција во странство (околу 20% од населението со високо образование е надвор од земјата).

Тоа ги определува и приоритетите на политиката на регионалниот развој во однос на подигањето на нивото на човечкиот капитал со цел да се обезбеди преполовување на уделот на населението со ниско ниво на образование во сите општини/плански региони до 2019 година. Притоа, посебно внимание треба да се посвети на креирање „функционални“ образовни програми со висока употребна вредност за стопанството што би овозможило човечкиот капитал да има значајна улога во поттикнувањето на развојот на планските региони. За реализација на овој приоритет корисно би било ползувањето на можностите што ги нуди ИПА Компонентата 4: Развој на човечките ресурси.

Остварувањето на овој приоритет ги вклучува следните основни мерки:

1.4.1. Програми за поголем опфат на населението во средно образование (сите плански региони, согласно Законот за изменување и дополнување на законот за средно образование);

1.4.2. Програми за поголема опфатеност на населението во високото образование (Полошки, Источен, Југоисточен, Североисточен, Југозападен и Вардарски плански регион);

1.4.3. Развивање и имплементација на систем за доживотно учење во соработка со Центрите за регионален развој, согласно потребите на пазарот на трудот (сите плански региони);

1.4.4. Обезбедување поголема вклученост на женското население во формалните образовни процеси и системот на доживотно учење, посебно во Полошкиот, Југозападниот регион и во региони кои имаат поголема концентрација на заедниците кои заостануваат во опфатот на женското население во образовниот процес, согласно потребите на пазарот на трудот и во согласност со ЦРРПР:

- Родова сензибилизација;
- Сензибилизација на пошироката општествена јавност;
- Промовирање успешни жени.

1.4.5. Приспособување наставни планови и програми на потребите на стопанството и карактеристиките на регионот, во соработка со ЦРРПР, вклучувајќи ги и јавните високообразовните институции;

1.4.6. Градење капацитети на работните клубови и центрите за професионална ориентација согласно карактеристиките на пазарот на трудот во регионите, во соработка со ЦРПР (сите плански региони);

1.4.7. Креирање јавни приватни партнерства за поддршка на вработувањата на младите образовани стручни кадри (сите плански региони);

1.4.8. Приспособување на наставниот план и програми во средно, посредно и високо образование во соработка со Центрите согласно потребите на економските субјекти во регионот (сите плански региони);

1.4.9. Креирање предуслови за повратни текови на интелектуалната емиграција и намалување на „одлив на мозоци“, како и обезбедување премин кон прилив на високообразовни кадри во Република Македонија;

1.4.10. Институционална поддршка на приватните бизнис-иницијативи на високообразовните кадри и специјалисти што емигрирале во странство (сите плански региони).

Приоритет 1.5. Препознавање и искористување на конкурентските предности на планските региони

Со цел да се поттикне развојот на планските региони, посебно на оние кои заостануваат во развојот во однос на просекот на државата, неопходно е да се идентификуваат и да се поддржат сите дејности во кои тие региони имаат одредена конкурентска предност и со кои најдобро ќе се искористат нивните економски потенцијали, посебно ако вложувањата базираат на висока технологија, напреден маркетинг, нови менаџерски процеси и еколошки ефикасни постројки. Развојот на планските региони треба да се поттикнува и преку заштита и пошироко промовирање на нивните брендови и производи со препознатливо географско потекло од тие плански региони. Понатаму, потребно е поддршка во развојот на модерен и конкурентен земјоделски сектор и преработувачка индустрија способни да ги искористат компаративните предности (поволната клима,

пристапните патишта, традицијата). Понатаму, потребно е планските региони да се охрабрат и помогнат во користење на расположивото природното богатство и културно историското наследство во функција на нивниот стопански развој и развој на туризмот.

Остварувањето на овој приоритет ќе ги вклучи следниве мерки:

1.5.1. Идентификување на дејностите во кои регионот има конкурентска предност и со кои најдобро се користат неговите економски потенцијали и тоа преку активности на:

- Подготовка на научни студии за идентификување на дејностите со конкурентска предност;

- Подготовка на физибилити студии за искористување на утврдените конкурентски предности на регионот;

- Промовирање на конкурентските предности на регионот пред потенцијални инвеститори.

1.5.2. Поддршка на дејностите во кои регионите утврдиле конкурентска предност, во вид на активности како:

- Подготовка и реализација на програми за финансиски и нефинансиска поддршка на претпријатијата, посебно на МСП при вложувања во дејностите во кои регионите претходно утврдиле конкурентска предност.

1.5.3. Поддршка при заштита на регионалните брендови и на производите со препознатливо географско потекло од планските региони, како:

- Програми за подигање на свеста за вредноста на заштитата на трговските марки;

- Програми за финансиска и нефинансиска помош на МСП при заштита на нивните трговски марки;

- Програми и проекти за регистрирање и заштита на географското потеклото на производите по кои регионите се познати пошироко.

1.5.4. Поддршка на развојот на носечките индустрии во регионот посебно при вложувања во висока технологија, маркетинг, менаџерски процеси и еколошки ефикасни постројки:

- Програми за логистичка помош и кофинансирање посебно на МСП при инвестиции во напредни маркетинг и менаџмент, ИКТ, автоматика, еколошки и енергетски ефикасни системи;

- Понуда на слободни локации и друга инфраструктура и други поволности што регионите може да ги понудат на таквите проекти.

1.5.5. Поддршка на развојот на дејностите базирани врз висока технологија, модерна логистика, деловни услуги и софтвер, низ активности и:

- Програми за логистичка помош, посебно на МСП при нивните инвестиции во дејности од висока технологија, модерна логистика, деловни услуги и софтвер;

- Понуда на слободни локации и друга инфраструктура и поволности што регионите може да ги понудат на таквите проекти;

- Кофинансирање на обуките на работна сила потребни за тие дејности.

1.5.6. Креирање на модерен и конкурентен земјоделски сектор и преработувачка индустрија, низ активности како:

- Подготовка на студии и програми современо поледелство, овоштарство, лозарство, градинарство, сточарство, апикултура и рибен фонд ;

- Подготовка на студии и програми за развој на органско производство во планските региони;

- Подготовка на студии и програми за развој на преработувачката индустрија во регионите;

- Обуки и едукација на земјоделците, фармерите, преработувачите и трговците;
- Отворање на регионални логистички центри со потребната инфраструктура.

1.5.7. Оптимално користење на природното богатство на регионите во функција на развој на туризмот, преку активности на:

- Мапирање на природните споменици во регионот;
- Изработка на физибилити студии за користење на природното богатство на регионите за туристички цели;
- Обезбедување на институционална поддршка за развивање на различни видови туризам базирани врз искористување на природното богатство на регионите во соработка со Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот.

1.5.8. Заштита и искористување на културно историското наследство на регионите во функција на развој туризам, преку активности на:

- Мапирање на локалитети, културно историски и природни споменици во регионите во соработка со Министерството за култура;
- Изработка на физибилити студии за користење на културно – историското наследство на регионите за туристички цели;
- Туристичко промовирање на регионите врз основа на културно – историското наследство;
- Обезбедување на институционална поддршка за развивање на различни видови на туризам базирани врз културно – историското наследство на регионите во соработка со Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот.

Приоритет 1.6. Оптимално користење и валоризација на природните ресурси и енергетските потенцијали во планските региони.

Планските региони во Република Македонија располагаат со специфични природни ресурси и високи енергетски потенцијали чие поголемо искористување би овозможило бројни позитивни ефекти. Природните богатства на регионите се значаен економски ресурс, меѓутоа нивното искористување треба да биде оптимално, рационално и согласно со законските стандарди и норми со цел да се обезбеди зачувување на животната средина.

Остварувањето на овој приоритет ги вклучува следниве основни мерки

1.6.1. Создавање претпоставки за оптимално користење на резервите јаглен за производство на електрична енергија;

- Рационално користење на резервите јаглен за производство на електрична енергија во ТЕ „Битола“ и ТЕ „Осломеј“ преку модернизација и ревитализација на постојните производствени капацитети (Пелагониски и Југозападен плански регион);
- Отворање нови јагленови наоѓалишта;
- Создавање услови за експлоатација на јагленовите басени Мариово и изградба на ТЕ „Мариово“ (Вардарски регион).

1.6.2. Создавање претпоставки за поголемо искористување на хидропотенцијалот во планските региони.

- Искористување на хидропотенцијалот на реката Црна преку изградба на ХЕЦ „Галиште“ и ХЕЦ „Чебрен“ на Црна Река (Пелагониски плански регион);
- Реализација на ХЕЦ „Луково Поле“ и ХЕЦ „Бошков Мост“ (Југозападен и Полошки плански регион);
- Искористување на хидропотенцијалот на реката Вардар преку реализација на енергетскиот проект „Вардарска долина“ и изградба на ХЕЦ „Велес“ и ХЕЦ „Градец“ (Вардарски плански регион);

- Реализација на малите ХЕЦ за производство на електрична енергија (сите плански региони);

1.6.3. Поттикнување на користењето на соларната енергија (сите плански региони);

1.6.4. Поттикнување на користењето на биомасата за производство на енергија (сите плански региони);

1.6.5. Поттикнување на користењето енергија од ветерот (Југоисточен плански регион);

1.6.6. Користење на енергијата од геотермалните извори во економски цели (Источен, Југоисточен, Југозападен, Скопски и Североисточен плански регион).

1.6.7. Создавање предуслови за подобро искористување на енергетскиот систем на природен гас:

- Изградба на нови гасни термоенергетски објекти за производство на електрична и/или топлинска енергија за индустриските капацитети (Североисточен, Скопски и Вардарски плански регион);

- Спроведување на гасоводниот систем до ТЕЦ „Неготино“ за производство на електрична енергија (Вардарски плански регион);

- Гасификација на Куманово, Крива Паланка, Кратово, Тетово и Гостивар (Североисточен плански регион и Полошки регион);

- Гасификација на подрачјето на градот Скопје (Скопски плански регион).

Приоритет 1.7. Заштита на животната средина во планските региони

Планските региони во Република Македонија располагаат со специфични природни ресурси и високи енергетски потенцијали чие поголемо искористување би овозможило многубројни позитивни ефекти. Природните богатства на регионите се значаен економски ресурс, меѓутоа нивното искористување треба да биде оптимално, рационално и согласно законските стандарди и норми со цел да се обезбеди зачувување на животната средина.

Остварувањето на овој приоритет ги вклучува следниве основни мерки:

1.7.1. Обезбедување на добра статистичка основа за различни аспекти поврзани со животната средина на ниво на плански региони;

- Зголемување на бројот на индикатори со кои се следи животната средина на национално ниво;

- Воведување на индикатори на регионално ниво со кои се следи состојбата со животната средина во секој регион посебно.

1.7.2. Преземање на мерки за заштита на почвата (сите региони)

- Рекултивирање на загадена почва;

- Санација на индустриски контаминирани локалитети;

- Изградба на мерки против ерозија на земјиштето;

- Заштита на речните корита;

- Преземање на агро-еколошки мерки.

1.7.3. Заштита на површинските и подземните води (сите региони)

- Реконструкција/санација на системите за водоснабдување во урбаните центри;

- Изградба на нови системи за водоснабдување во руралните области ;

- Реконструкција и санација на системите за одведување на отпадните води во урбаните центри;

- Изградба на системи за одведување на комуналните отпадни води во руралните населби ;

- Комплетирање на системите за одведување на комунални отпадни води и изградба на пречистителни станици во урбаните центри;

- Воведување на интегриран пристап на заштитата на водите по речни сливови;
- Подобрување на системот за следење на состојбата на површинските и подземните води;
- Дефинирање на заштитните зони на тековните и можните идни извори на води за пиење.

1.7.4. Подобрување на управувањето со цврстиот отпад (сите региони)

- Изградба на регионални депонии согласно со стандардите за заштита на животната средина;
- Санација и осовременување на постојните депонии согласно со стандардите за заштита на животната средина;
- Воведување на мерки за рециклирање и преработка на отпадот;
- Воведување на услуга на подигање и депонирање на комунален отпад во руралните населби.

1.7.5. Намалување на количество на издувни гасови од патничкиот сообраќај

- Подобрување на квалитетот на горивата преку воведување на повисок стандард на квалитет на горива;
- Ограничување на увозот на стари возила (euro 4);
- Поттикнување на користење на алтернативни горива во сообраќајот;
- Поттикнување на користење на возила со високи еколошки стандарди.

1.7.6. Заштита на биодиверзитетот

- Подготовка на регионални економски студии за проценка на природните вредности;
- Развивање на одржливи финансиски планови за секое заштитено подрачје;
- Прогласување на нови заштитени подрачја;
- Подготовка на планови за управување со заштитените подрачја;
- Дефинирање на национална црвена листа и распоредот на заштитени видови;
- Подготовка на регионални бизнис планови и маркетинг планови за промоција, заштита и управување на заштитените подрачја;
- Едукативни активности за зачувување, заштита и промоција на заштитените подрачја;
- Пошумување и заштита на шумите.

1.7.7. Намалување на загадувањето на воздухот во урбаните центри

- Зголемување на зелените површини во градовите;
- Поддршка на мерки за промена на начинот на загревање на индивидуалните станбени објекти (класично загревање на дрва);
- Примена на законските обврски на индустриските капацитети во однос на заштитата на животната средина;
- Целосна гасификација на индустријата;
- Делумно или целосно ограничување на сообраќајот во центрите на градовите;
- Електрификација на јавниот градски сообраќај или користење на гасот во јавниот градски сообраќај.

1.7.8. Ублажување на последиците од климатските промени

- Подготовка на Регионални и локални стратегии за справување со климатските промени;

- Поддршка на активности за подобрување на енергетската ефикасност на станбените и јавните објекти;
- Кампањи за подигнување на јавната свест во однос на последиците од климатските промени;
- Воведување на нови и ефикасни системи за наводнување со системи за микронаводнување.“

Во Стратешката цел 2, Приоритетите од 2.2. до 2.7. се менуваат и гласат:

„Приоритет 2.2. Градење на функционално-просторни структури за подобро интегрирање на урбаните со руралните средини во планските региони

Нерамномерната дистрибуција на населението и концентрацијата на економските активности во Скопје и урбаните центри на регионите значително се одразува врз начинот на искористување на расположливиот простор и врз квалитетот на живот во урбаните и руралните средини. Ваквата концентрација не е поддржана со соодветен развој на инфраструктурата, што повлекува негативни промени во функционирањето на урбаните средини, додека руралните населби (посебно малите) многу често се соочуваат со економска и социјална изолираност. Просторниот план на Република Македонија предвидува просторен концепт на урбанизација и развивање мрежа на центри како основни оски на развојот. Иако Просторниот план нема регионална димензија, предвидените оски на развојот се всушност урбаните центри во планските региони. Имајќи предвид дека овие центри се на определено ниво на развој, главниот предизвик за политиката за регионален развој (наедно и за Просторниот план) е вмрежувањето на овие центри со помалите општини и руралните населби во функција на градење функционално-просторни и економски структури во планските региони. Целта на овие структури е постигнување усогласен просторен и економски развој, како и оптимална просторна разместеност на населението во планските региони поради што овој приоритет се наметнува како исклучително значаен.

Остварувањето на овој приоритет ги вклучува следните основни мерки:

- Поголема покриеност на планските региони со просторно-планска документација за планирање на урбаниот и другите сегменти од развојот (сите плански региони);
- Изработка на просторни планови за планските региони;
- Изработка на просторни планови за општините;
- Унапредување на правната и институционалната рамка за реализација на просторно - планската документација (сите плански региони);
- Градење капацитети на државно, регионално и општинско ниво за реализација на просторните планови и создавање систем за следење на реализацијата;
- Обезбедување кохерентност на просторот преку заштита на високопродуктивното земјоделско земјиште од неконтролирана пренамена во градежно (сите плански региони);
- Изработка на студии и бази на податоци за квалитетот и намената на земјоделското земјиште - Градење на капацитети на државно, регионално и општинско ниво за реализација на просторните планови и создавање на систем за следење на реализацијата;
- Изработка на студии и бази на податоци за квалитетот и намената на земјоделското земјиште;

- Изработка на студии и истражувања во областа на економијата, образованието, социјалата и културата за поврзување на помалите општини и руралните средини со поголемите урбани центри во функција на полицентричниот развоен модел;

- Изработка на студии и техничка документација за комуникациско; поврзување на руралните општини и малите средини до урбаните центри;

- Воведување на е-услуги во општините и јавните институции;

- Изработка на студии и истражувања за потребите во областа на здравствените и социјалните услуги и културни настани во помалите општини и руралните средини;

- Градење на капацитети на државно, регионално и општинско ниво за афирмирање на предностите за живот во помалите општини и руралните средини.

Приоритет 2.3. Зголемување и рамномерна дисперзија на инвестициите и вработеноста помеѓу и во рамки на регионите

Разликите во степенот на развиеност помеѓу планските региони резултираат но и поттикнуваат изразита концентрација на стопанската активност, инвестициите и вработувањето во најразвиениот плански регион. Ова повлекува постојани миграции од сите други плански региони кон Скопје, посебно на високообразовниот кадар, со што додатно се намалува квалитетот на работната сила во другите плански региони. Оттаму, регионалниот развој во функција на намалување на диспаратите помеѓу регионите мора да биде еднакво фокусиран на зголемување на инвестициите и на нивна рамномерна дисперзија по плански региони. Но, состојбите не се повољни ни кога се разгледуваат самите плански региони. Кај нив се забележува концентрирање на економските активности во поголемите градски центри, додека селата се запоставени, а често се и напуштени. Оттаму, потребно е поттикнување на порамномерна дисперзија на економските активности и внатре во регионите. Затоа, остварувањето на овој приоритет ги вклучува следните две, еднакво значајни основни мерки:

2.3.1. Намалување на нерамномерната дистрибуција на инвестициите и вработеноста помеѓу планските региони:

- Промоција на потенцијалот за инвестиции во помалку развиените региони;

- Кампањи и средства за обезбедување подобар пристап на претприемачите од помалку развиените региони до средства за финансирање на нивниот развој;

- Обезбедување нови работни места во помалку развиените региони и за подигнување на капацитетот и флексибилноста на работната сила во нив;

- Развој на погодности за високообразовната работна сила при нејзино вработување во помалку развиените региони.

2.3.2. Намалување на нерамномерната дистрибуција на инвестициите и вработеноста внатре во регионите, вклучувајќи активности на:

- Промоција на можностите за инвестирање во малите општини и во руралните средини на поедините плански регион;

- Развој на посебни програми за полесен пристап до капитал за инвестиции во малите општини и во рурални средини на поедините плански региони;

- Активни мерки за вработување достапни во малите општини и во руралните средини на поедините плански региони;

- Промоција на јавни приватни партнерства и други форми на социјално претприемништво за поттикнување на инвестициите во малите општини и во руралните средини на поедините плански региони;

- Достапност на образовни установи, основни и средни училишта, а онаму каде што тоа е оправдано, и организирање дисперзирани студии на универзитетите во малите општини и во руралните средини на поедините плански региони;

- Програми за реални погодности за високообразовната работна сила при вработување во малите општини и во руралните средини на планските региони.

Приоритет 2.4. Подигнување на нивото на човечкиот капитал во планските региони

Податоците за нивото на социјален развој во планските региони укажуваат на неопходност од подобрување на условите за живот во сите плански региони, посебно во помалите општини и во руралните средини. Ова конкретно се однесува на подобрување на стандардот на домување во планските региони, како и на обезбедувањето подобри услови за здравствена и социјална заштита, посебно на малите деца и на постарите лица. Имајќи предвид дека социјалните услови во најголема мера го определуваат квалитетот на живот на граѓаните, подигнувањето на нивото на социјалниот развој се наметнува како приоритет при планирањето и спроведувањето на политиката за регионален развој.

Остварувањето на овој приоритет ги вклучува следните основни мерки:

2.4.1. Подигнување на стандардот на домување во планските региони.

- Новоизградени станови/индивидуални куќи со градежна дозвола;
- Обезбедување можности за приклучување на сите станови во комунални мрежи; водовод/канализација/струја, интернет-мрежа.

2.4.2. Обезбедување целосна покриеност на населението со здравствено осигурување (сите плански региони).

2.4.3. Преструктурирање на здравственото осигурување согласно Здравствената мапа во државно и во регионално и општинско ниво (сите плански региони).

2.4.4. Отворање центар за терцијарна здравствена нега во Битола согласно Медицинската мапа на Р. Македонија.

2.4.5. Подобрување на заштитата и грижата за лица со функционални и ментални нарушувања на ниво на плански регион (сите плански региони).

2.4.6. Зголемување на социјалната и детската заштита на населението согласно демографските промени во регионите/општините (сите плански региони).

2.4.7. Отворање домови и/или обезбедување услови за згрижување стари лица, посебно во малите општини и во руралните средини (сите плански региони).

2.4.8. Отворање детски градинки и/или обезбедување услови за згрижување на децата, посебно во малите општини и во руралните средини (сите плански региони).

- Отворање нови детски градинки, особено во руралните средини;

- Воведување на алтернативните форми на згрижување.

Приоритет 2.5. Поддршка на подрачјата со специфични развојни потреби

Поттикнувањето на развојот на подрачјата со специфични развојни потреби е составен дел од политиката за регионален развој со цел да се обезбеди поголемо внимание на подрачјата кои според определени карактеристики имаат посебни развојни потреби. Согласно постојната класификација, дури во 68 единици на локалната самоуправа се лоцирани подрачја со специфични развојни потреби, што укажува на сериозните потреби за развој на овие подрачја. Класификацијата на подрачјата со специфични развојни потреби вклучува ридско-планински, погранични, рурални и други населени места кои заостануваат во развојот, како и населени места во подрачјата со природни богатства и културно наследство кои се заштитени со закон и во подрачјата со специфични развојни потреби утврдени со закон. Класификацијата е важна од аспект на креирањето и имплементацијата на мерките за поттикнување на развојот на овие подрачја, меѓутоа сите

населени места што влегуваат во оваа класификација исто така ќе бидат опфатени и со другите мерки за поттикнување на регионалниот развој кои се однесуваат на планските региони како единици на развојот.

Остварувањето на овој приоритет ги вклучува следните мерки:

- Унапредување на правната и институционалната рамка за идентификување и поддршка на подрачјата со специфични развојни потреби;
- Изработка на студии и истражувања за потенцијалите и можностите за развој на подрачјата со специфични развојни потреби;
- Подобрување на сообраќајната и комуналната инфраструктура на ридско-планинските, пограничните и руралните подрачја и нивно поврзување со најблиските урбани центри;
- Изработка на студии и техничка документација за сообраќајната и комуналната инфраструктура на подрачјата со специфични развојни потреби;
- Создавање на систем за планирање и следење на реализацијата на плановите за подрачјата со специфични развојни потреби;
- Поттикнување на прекуграничната соработка на пограничните места во економски, културни, социјални и други цели;
- Изработка на студии и стратешки плански документи за управување и развој на пограничните области;
- Ревитализација на руралните подрачја преку подобрување на условите за живот и работа на населението;
- Целни инвестиции во комуналната и социјалната инфраструктура во руралните подрачја;
- Зајакнување на свеста и вештините за воспоставување на LEADER и создавање на Локални акциски групи како идна ИПАРД мерка;
- Креирање препознатливост и заштита на културно-историското наследство и природното богатство во подрачјата заштитени со закон;
- Изработка на студии, елаборати и стратешки плански документи за управување и развој на туризмот во подрачјата со специфични развојни потреби;
- Целни инвестиции во заштита и валоризација на културно-историското наследство и природното богатство во подрачјата заштитени со закон;
- Целни инвестиции во развој/подобрување на туристичката инфраструктура;
- Изработка на студии и техничка документација за сообраќајната и комуналната инфраструктура на подрачјата со специфични развојни потреби;
- Создавање систем за планирање и следење на реализацијата на плановите за подрачјата со специфични развојни потреби;
- Изработка на студии и стратешки плански документи за управување и развој на пограничните области;
- Целни инвестиции во комуналната и социјалната инфраструктура во руралните подрачја;
- Зајакнување на свеста и вештините за воспоставување LEADER и создавање Локални акциски групи како идна ИПАРД-мерка;
- Изработка на студии, елаборати и стратешки плански документи за управување и развој на туризмот во подрачјата со специфични развојни потреби;
- Целни инвестиции за заштита и валоризација на културно-историското наследство и природното богатство во подрачјата заштитени со закон;
- Целни инвестиции за развој/подобрување на туристичката инфраструктура.

Приоритет 2.6. Развивање на прекуграничната и меѓусебната соработка на планските региони

Развивањето на прекуграничната соработка претставува една од целите на политиката за регионален развој утврдени во Законот, а нејзиното поттикнување е исто така идентификувано како приоритет во процесот на приближување на Република Македонија кон ЕУ и се обезбедени средства за поддршка преку претпристапната помош од ЕУ. Имајќи предвид дека планските региони во Република Македонија се прилично мали (по површина, население, економска моќ, итн.) во однос на регионите во другите држави, поттикнувањето на нивната меѓусебна соработка е значајно во поглед на порационално и ефикасно искористување на капацитетите во кои располагаат. За реализација на овој приоритет би било корисно ползувањето на можностите што ги нуди ИПА-компонентата 2: Прекугранична соработка.

Остварувањето на овој приоритет ги вклучува следните мерки:

- Подигнување на информираноста за можностите и за условите и начинот на користење на расположливите фондови за прекугранична соработка;
- Организирање на информативни и медиумски настани за можностите за прекугранична соработка;
- Развој на капацитетите на заинтересираните страни во планските региони за користење на расположливите фондови за прекугранична соработка;
- Организирање на обуки за развој на капацитетите на заинтересираните страни за планирање, припрема, изработка, аплицирање, реализација и мониторинг на прекуграничните проекти;
- Обезбедување институционална поддршка на заинтересираните страни за подготовка и реализација на прекугранични проекти;
- Воспоставување на фонд за подготовка и реализација на прекугранични проекти;
- Поттикнување на меѓусебната соработка на регионите за подготовка и реализација на заеднички проекти од областа на инфраструктурата, животната средина, заштита на природното и културното наследство и други области од заеднички интерес;
- Идентификување и подготовка на заеднички проекти од страна на регионите;
- Вмрежување и размена на искуства со региони од ЕУ;
- Развој на капацитети на заинтересираните страни за вмрежување и соработка со партнери од регионите од ЕУ.

Приоритет 2.7 Подигнување на капацитетите за планирање и реализација на развојот во планските региони

Постојните институционални капацитети за регионален развој во Република Македонија се прилично лимитирани, пред сè како резултат на долгогодишното непостоење на политика за регионален развој и запоставувањето на ова прашање од страна на релевантните институции. Токму поради тоа, а имајќи ја предвид важноста и комплексноста на процесот на регионален развој, потребен е системски пристап кон градењето на капацитетите што ќе резултира во нивно подигање во релевантните институции на национално, регионално и локално ниво. Паралелно, потребно е креирање на статистичка база на системот за регионален развој со цел да се надмине проблемот со достапноста и расположливоста на податоци за регионите што претставува сериозна пречка при планирањето на регионалниот развој.

- Подигнување на јавната свест за политиката за рамномерен регионален развој;

- Подигнување на капацитетите на надлежните државни институции, советите и центрите за развој на планските региони и единиците за локална самоуправа за планирање и спроведување на политиката за рамномерен регионален развој;
- Подигнување на квантитетот и квалитетот на човечките ресурси кај заинтересираните страни за рамномерниот регионален развој во Република Македонија;
- Подобрување на хоризонталната и вертикалната координација за подобра имплементација на политиката за регионален развој, програмирањето и искористувањето на ИПА фондовите и другите достапни развојни фондови;
- Поттикнување на јавно-приватните партнерства за преземање иницијативи важни за развојот на регионот.
- Обезбедување добра статистичка основа за планирање на развојот на планските региони:
  - Креирање на целосна статистичка база на податоци на ниво на региони;
  - Редовно ажурирање на статистичката база на податоци на ниво на региони;
  - Обезбедување пристап до статистичката база по региони на сите заинтересирани страни за потребите на планирањето на развојот на планските региони.
  - Воспоставување на ГИС систем:
    - Креирање на правна рамка;
    - Дизајн и воспоставување на ГИС системот;
    - Одржување и редовно ажурирање на податоците во ГИС системот.“

2. Анексот 1 се заменува со нов анекс кој е даден во прилог и е составен дел на оваа стратегија.

3. Оваа стратегија се објавува во „Службен весник на Република Македонија“.

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Бр. 07-3511/1
16 септември 2014 година
Скопје

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

АНЕКС

ЛИСТА НА ИНДИКАТОРИ ЗА СЛЕДЕЊЕ НА РЕАЛИЗАЦИЈАТА НА СТРАТЕШКИТЕ ЦЕЛИ :

Стратешка цел	Приоритет	Индикатори
1. Конкурентни плански региони што се одликуваат со динамичен и одржлив развој	1.1. Поттикнување на економскиот раст во планските региони	<ul style="list-style-type: none"> - Бруто домашен производ (БДП) - Стапка на раст на БДП - Новосоздадена вредност - Инвестиции во фиксни фондови - Нови деловни субјекти - Нови вработувања <p>Намалена разлика во развиеноста</p>
	1.2. Развивање на современа и модерна инфраструктура во планските региони	<p>1.2.1. Просечен годишен дневен сообраќај на ново изградените делници на А и регионалната патна мрежа</p> <p>1.2.2. Просечен годишен дневен сообраќај на реконструираниите/рехабилитираните /надградените делници на А и регионалната патна мрежа</p> <p>1.2.3. Должина на реконструирани и изградени нови локални патишта (во км)</p> <p>1.2.4. Број на патници во железничкиот сообраќај</p> <p>1.2.5. Превезена стока во железничкиот превоз</p> <p>1.2.6. Број на патници на аеродромите</p> <p>1.2.7. Промет на товар на аеродромите</p> <p>1.2.8. Број на карго аеродроми</p> <p><i>Сите индикатори се годишни</i></p>
	1.3. Препознавање и искористување на иновативниот потенцијал и подигнување на техничко-технолошката основа на носечките индустрии во планските региони	<p>1.3.1. Индекс на конкурентност на Светскиот економски форум посебно во делот на критериумите за иновативност и софистицираност на бизнисот</p> <p>1.3.2. Евалуацијата на Актот на ЕУ за мали бизниси во делот на иновативност и софистицираност на бизнисот</p> <p>1.3.3. Издвојувања од БДП за</p>

		<p>истражувања и развој</p> <p>1.3.4. Регистрирани иновации и патентни пријави, сертифицирани центри за извонредност</p> <p><i>Сите индикатори ќе се следат како вкупни и релативни, за поедините плански региони и за целата територија на државата</i></p>
	<p>1.4. Подигнување на нивото на човечкиот капитал во планските региони</p>	<p>1.4.1. Опфатеност во средно образование (брuto/нето) на ниво на регион и на општинско ниво</p> <p>1.4.2. Дипломирани студенти на 000 население</p> <p>1.4.3. Опфатеноста со доживотно учење на 000 во државно ниво и по региони</p> <p>1.4.4. Опфатеност на женската популација во средно образование (брuto/нето) по региони и општини</p> <p>1.4.5. Невработеност според стручната спрема и потребите на пазарот на трудот</p> <p>1.4.7. Обем на инвестиции од јавно приватни партнерства</p> <p>1.4.9. Отселено население старо 15 и повеќе години според стручната спрема</p> <p>1.4.10. Обем на странски инвестиции од повратниците</p> <p><i>Сите индикатори се годишни и се бараат на национално ниво и на ниво на плански региони и општини (индикаторите 1.4.1, 1.4.2, 1.4.3, 1.4.4, 1.4.5, 1.4.9 и по национална основа)</i></p>
	<p>1.5. Креирање на конкурентски предности на планските региони</p>	<p>1.5.1. Вложувања во автоматизација, напредни менаџерски и маркетинг концепти</p> <p>1.5.2. Раст на новосоздадената вредност, вработувањето (посебно на високостручниот кадар)</p> <p>1.5.3. Број на заштитени брендови и производи со географско потекло</p> <p>1.5.4. Раст на вредноста на земјоделското производство и</p>

		<p>преработувачката индустрија</p> <p>1.5.5. Вложување во туризмот, број на ноќевања на домашни и на странски туристи</p> <p>1.5.6. Вложувања во заштита, промоција и искористување на природните и културно-историските обележја</p> <p><i>Сите индикатори ќе се следат како вкупни и релативни, за поедините плански региони и за целата територија на државата</i></p>
	<p>1.6. Оптимално користење и валоризација на природните ресурси и енергетските потенцијали во планските региони</p>	<p>1.6.1. Енергетски Биланс</p> <p>1.6.2. Биланс на електрична енергија</p> <p>1.6.3. Бруто-производство на обновливи извори на енергија</p> <p>1.6.4. Вкупно бруто-производство на електрична енергија и процентуално учество по капацитети</p> <p>1.6.5. Учество на енергија од обновливи извори во вкупната потрошувачка на електрична енергија</p> <p>1.6.6. Инсталиран капацитет на мали хидро електрани kW</p> <p>1.6.7. Инсталирани капацитети за производство на електрична енергија</p> <p>1.6.8. Инсталиран капацитети за производство на електрична енергија- фотоволтаични централи</p> <p>1.6.9. Инсталирани капацитети за производство на електрична енергија од ветер</p> <p>1.6.10. Број на имплементирани мерки за намалување на последиците од климатски промени на ниво на регион</p> <p><i>Сите индикатори се годишни</i></p>
	<p>1.7. Заштита на животната средина во планските региони</p>	<p>1.7.1. Број на индикатори кои се следат на национално и регионално ниво</p> <p>1.7.2. Напредок во управувањето со контаминирани локалитети</p> <p>1.7.3. Биохемиска потрошувачка на кислород (БПК5) во реките</p>

		<p>1.7.4. Квалитет на водите за капење и за пиење</p> <p>1.7.5. Процент на собран отпад во однос на создаден отпад</p> <p>1.7.6. Емисија на загадувачки гасови и супстанции од секторот транспорт</p> <p>1.7.7. Број, површина и процентуална застапеност на заштитени подрачја</p> <p>1.7.8. Просечна годишна концентрација на загадувачки гасови (SO₂, PM₁₀, NO₂ и O₃) во урбаните места</p> <p>1.7.9. Број на имплементирани мерки за намалување на последиците од климатски промени на ниво на регион</p>
Стратешка цел	Приоритет	
<p>2. Поголема демографска, економска, социјална и просторна кохезија помеѓу и во рамките на планските региони во Република Македонија</p>	<p>2.1. Демографска ревитализација и порамномерна дистрибуција на населението помеѓу и внатре во планските региони</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Стапки на пораст на населението (национално ниво, плански региони, општини) - Стапки на природен прираст на населението на 1000 жители (национално ниво, плански региони, општини) - Умрени доенчиња на 1000 живородени (национално ниво, плански региони, општини) - Индекс на стареење на населението (национално ниво, плански региони, општини) - Миграционо салдо (имиграција-емиграција) на 1000 жители (национално ниво, плански региони, општини) - Учество (во %) на населението од Скопскиот плански регион во вкупното население во земјата - Учество (во %) на градското во вкупното население (национално ниво, плански региони, општини) <p><i>Сите индикатори се годишни</i></p>

	<p>2.2. Градење на функционално-просторни структури за подобро интегрирање на урбаните со руралните средини во планските региони</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број на донесени и ажурирани регионални и општински просторни планови (плански региони, општини) - Покриеност на просторот и населените места со урбанистичка планска документација (во %) (плански региони, општини) - Степен на реализација на планските решенија (во %) (плански региони, општини) - Интензитет на пренамена на земјоделското земјиште во градежно (во ха) (плански региони, општини) - Висина на средства инвестирани во заеднички економски, образовни, социјални и културни проекти за поврзување на помалите општини и руралните средини со поголемите урбани центри ворамаките на регионите (плански региони, општини) - Покриеност на руралните населби со јавен транспорт (плански региони, општини) - Средно време и трошок на пристап од населените места до урбаните центри во рамките на регионот (плански региони, општини) - Висина на средства инвестирани во здравствени и социјални услуги и културни настани за подобрување на квалитетот на животот во помалите општини и руралните средини во рамките на регионите (плански региони, општини) - Број на организирани настани за афирмирање на предностите за живот во помалите општини и руралните средини (плански региони, општини) <p><i>Со исклучок на индикаторот 2.2.7. кој е четири годишен, сите други индикатори се годишни.</i></p>
--	--	---

	<p>2.3. Зголемување и порамномерна дисперзија на инвестициите и вработеноста помеѓу и во рамките на регионите</p>	<p>2.3.1. Инвестиции во фиксни фондови во регионот и во општините на истиот</p> <p>2.3.2. Пораст на новосоздадената вредност во регионот и во општините на истиот</p> <p>2.3.3. Пораст на БДП во регионот и по општините на истиот</p> <p>2.3.4. Извозот во регионот</p> <p><i>Сите индикатори ќе се следат како вкупни и релативни, за поедините плански региони и за целата територија на државата</i></p>
	<p>2.4. Подигнување на степенот на социјален развој во планските региони</p>	<p>2.4.1. Станбена површина по жител (во м2)</p> <p>2.4.2. Учество На домаќинства со новоизградени станови/куќи за домовување /со градежна дозвола (%)</p> <p>2.4.3. Учество на домаќинства кои користеле компјутер и интернет (во %)</p> <p>2.4.4. Учество на домаќинства со воведени се стандарди за енергетска ефикасност на обектите за домување</p> <p>2.4.5. Број на новоизградени станови/куќи за домовување /со градежна дозвола (во м2)</p> <p>2.4.6. Население покриено со здравствено осигурување (во %)/ по основ на вработен, друг осигуреник, по основ невработен</p> <p>2.4.7. Вкупно население на еден доктор од примарна здравствена заштита/педиатар/гинеколог/стоматолог (сите плански региони)</p> <p>2.4.8. Учество на лица кои живеат во домаќинства без вработени</p> <p>2.4.9. Корисници на социјална помош (на 1000 жители)</p> <p>2.4.10. Корисници на детски додаток (на 1000 деца)</p> <p>2.4.11. Опфатеност на стари лица во центри за стари лица, нега во домашни услови (во регионално и општинско ниво) /јавни и приватни установи)</p>

		<p>2.4.12. Опфатеноста на децата во детски градинки, алтернативни форми на згрижување</p> <p>2.4.13. Број на детски градинки (на 1000 деца), во државно ниво и ниво на региони</p> <p><i>Сите индикатори се годишни и се бараат на национално ниво и на ниво на плански региони и општини</i></p>
	<p>2.5. Поддршка на подрачјата со специфични развојни потреби</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број на донесени и ажурирани планови за подрачјата со специфични развојни потреби (плански региони, општини) - Покриеност на просторот на подрачјата со специфични развојни потреби со урбанистичка планска документација (во %) (плански региони, општини) - Висина на инвестирани средства (милиони денари) во проекти за сообраќајна и комунална инфраструктура за поддршка на подрачјата со специфични развојни потреби (плански региони и општини) - Степен на реализација на плановите за подрачјата со специфични развојни потреби (плански региони и општини) - Број на одобрени и финансирани прекугранични проекти за подрачјата со специфични развојни потреби (плански региони и општини) - Висина на целни инвестиции (во милиони денари) во комуналната и социјалната инфраструктура во руралните подрачја (плански региони и општини) - Број на создадени и популаризирани туристички дестинации врз основа на културно-историското наследство и природното богатство во подрачјата заштитени со закон (плански региони и општини) <p><i>Индикаторот 2.5.7. е четиригодишен, а сите други индикатори се годишни.</i></p>

	<p>2.6. Развивање на прекуграничната и меѓусебната соработка на планските региони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Број на учесници на информативните настани за расположивите фондови за прекугранична соработка (плански региони и општини) – Број на поднесени и одобрени прекугранични проекти (плански региони и општини) – Висина на финансиски средства од Буџетот на РМ и буџетите на ЦРР и Општините за подготовка и реализација на прекугранични проекти. – Број на реализирани заеднички проекти на два или повеќе региони – Број на потпишани меморандуми за соработка со партнери од регионите во ЕУ (плански региони и општини) <p><i>Сите индикатори се годишни</i></p>
	<p>2.7. Подигнување на капацитетите за планирање и реализација на развојот во планските региони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Процент на испитаници од репрезентативен примерок кои се запознати со политиките за рамномерен регионален развој на национално, регионално и локално ниво. – Број на реализирани проекти од заинтересираните страни поврзани со различни сегменти од регионалниот развој (плански региони и општини) – Функционална, ажурирана и достапна статистичка база на податоци на ниво на плански региони и општини (денови на неажурираност и недостапност на базата) – Функционален, ажуриран и достапен ГИС систем (денови на неажурираност и недостапност на ГИС системот) <p><i>Сите индикатори се годишни.</i></p>